

Lillegölen hemligheter

Vad döljer sig för marinarkeologiska fynd i våra små mörka tjärnar och gölar? Vid en expedition till södra Östergötland hösten 1999 blev det uppenbart att det kan vara betydligt mer än vad vi vanligtvis kanske tror.

AV NICLAS BJÖRCK OCH JOHAN RÖNNBY, SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA

En iskall novemberdag besökte vi, efter förmedling av medeltidsprofessorn Hans Andersson och tillsammans med Hans-Göran Saldner, hembygdsföreningsordförande i Österbymo, Lillegölen i södra Ydre. Lillegölen är en knappt 300 x 200 meter stor sjö belägen långt in i skogen. Vattnet är mörkbrunt och botten täcks av tjocka svarta lättflyktiga sediment. Med andra ord långt ifrån någon lättarbetad plats för en undervattensarkeolog.

Dock har vattennivån genom utdikningar under de senaste åren sänkts mer än en meter i sjön. Detta har medfört att tidigare sjöbotten exponerats och båtar och konstruktioner som tidigare legat dolda i det mörka vattnet har kommit fram.

Fynd av båtar och pålar

Synligt i strandlinjen ligger idag ett tiotal båtar samt en pålanläggning (ca 10 x 5 meter stor). Huvuddelen av båtarna är stockbåtar men även plankbyggda båtar förekommer. Det rör sig om enkelt byggda farkoster och en typologisk datering är vanskelig. Man kan dock konstatera att stockbåtarna är enkelt uthuggna och att det inte förekommer några som helst järnförbindningar i plankbåtarna. Detta kan ses som starka indikationer på att de bör vara relativt gamla.

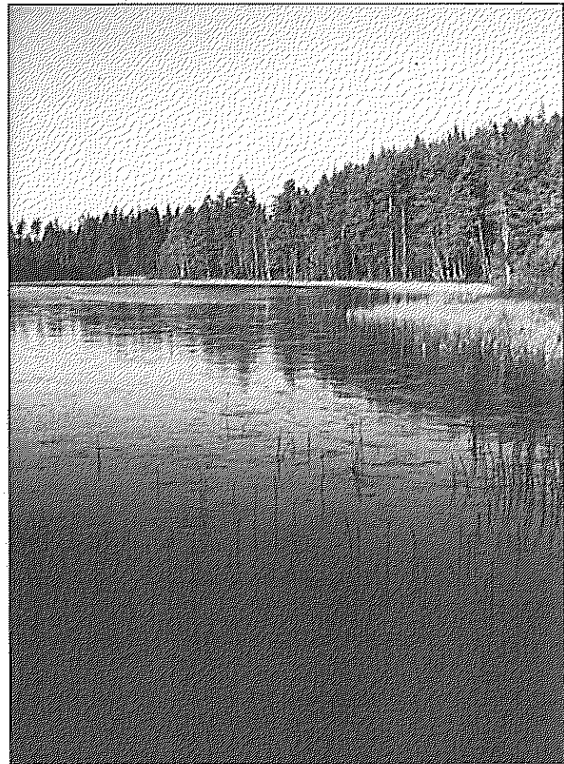
Fyndet väcker frågor

Det stora antalet fynd på platsen är förvånande då Lillegölen är en liten avsides belägen tjärn där en intensiv båttrafik är bland det sista man tänker på (med stor sannolikhet så finns det också be-

tydligt fler båtar nere i vattnet och sedimenten). Fyndet väcker många frågor. Är det ett utslag av en kort period av intensivt utnyttjande eller är det ett material som hopats under lång tid? När utnyttjades tjärnen och varför? Kan det röra sig om fiske eller insamling av sjömalm? Hur skall den rektangulära pålanläggningen tolkas, är det en stor brygga, ett fast fiske eller rent av en offerplattform?

Dokumentation och datering

En utvidgad underökning är planerad under 2000. Först på programmet står då att tillsammans med hembygdsföreningen översiktligt dokumentera fynden och platsen samt C14-datera båtarna och pålarna. Tjärnen är belägen på nivåer över högsta kustlinjen, vilket betyder att en datering från äldsta tid fram till historisk tid är möjlig.

Lillegölen är en liten sjö belägen långt inne i skogen i södra Ydre, Östergötland. Foto: Johan Rönnby.

När vattennivån under senare år sänkts i Lillegölen har ett tiotal båtar och andra konstruktioner kommit fram i strandlinjen. Foto: Johan Rönnby.